

XV

Mint Fontevrault-ban
Pár Plantagenet.
Mint Saint-Denis-ben
Frankhoni királyok.
Akárha Cloux-ban
Léonard de Vinci.
A földi lét.
La fin
Partout c'est ainsi.
Már meztelen.
Ruhám hiába hordtam.
Végezhetem
Majd márvánnyá szobortan.
Puczér kőben.
Megnyugszom tán az Úrban.
S ha szólhatnék, azt mondanám:
„*Mais pourtant...*”

*Hosszabb franciaországi nyaralás után
végre itthon összehordhattam ezt is...
Maros-Vásárhelyt, 1905 szeptemberében*

Majoros Sándor

A NEHÉZ KŐ

Azt mondják, vannak emberek, akiket fölmagasztosít a háború. Mintha a mundér egy rács nélküli rácsozat volna, amelyből könnyedén illannak el a rossz tulajdonságok, de a jók, az értékesek egytől egyig megmaradnak. Persze túlzás volna azt mondani, hogy mindez kizárólag az egyenruhának köszönhető, de nélküle – és ez aligha kétséges – szó sem lehetne semmilyen átalakulásról. Aki magára ölti, hatalmas terhet vesz föl a vállára, és nemcsak a felelősség, a szüntelen alkalmazkodás terhét, hanem az otromba ruhadarabokét, amelyek spongyaként szívják magukba a vizet, és magukhoz láncolnak minden mocskot, ami a külvilágból rájuk tapad. Biztonsággal elhelyezhetők benne a hazuról hozott fényképek, a levelezőlapok, a dohányzáshoz való eszközök, meg minden, ami egy miniatűr világegyetem kialakításához szükséges. Ezért és csakis ezért jellemformáló az egyenruha: saját belső világa van, posztóból és kendervászonból egybevarrt birodalom, amelyhez különleges illatkollekciónak kell lennie: a naftalin, az emberfaggyú és a puskapor szaga párosul. Kockázatos eltávolodni tőle, és kimerészkedni a „civil élet” ellenőrizetlen fertályaira, mert az összes gomb, az összes pertli és kapocs egy magasabb

rendű harmóniáról árulkodik, amelynek lényegét legfeljebb csak sejtheti az ember. Mondom: kockázatos elhagyni ezt a szűkre szabott territóriumot, de nem is lehetséges. Rács nélküli rácozat ez, átenged mindent, ami bohó és vidám, és megtartja a komor, nyugtalan gondolatokat.

Kolesznyikov Bálint 1944 októberében sodródott bele a háborúba, és mindössze három hétig volt katona. Huszonegy napon át viselte ezt az emberformáló maskarát, a huszonkettediken szétlőtték a fenekét. Tizennyolc éves volt, de legfeljebb tizenötnek látszott. Bordáin angolkórra utaló duzzanatok, lába kásáján ütésektől eredő csomók, a kezén meg kabátgomb nagyságú kelések csúfoskodtak. Az apja hagyatéka fertőzte meg, az a rengeteg lócsont, ami a portájukat beterítette. Az öreg Kolesznyikov cigányokkal seftelt: dalmát csikókat vásárolt tőlük, és nekik adta el az Alföldről szerzett nóniuszokat. Bizonytalan üzlet volt, mert a sérült állatok rendszerint nála maradtak, és ott is döglöttek meg az istállójában. Megnyúzta őket, kolbászt készített a húsból, ám a csonttal nem tudott mit kezdeni. Az ifjú Kolesznyikovnak ezek a kukacoktól hemzseggő cupák voltak a játékszerei, belőlük farigcsálta első pikuláját, és lókoponyában rejtegette az apjától elcsent kapadohányt. Észre sem vette, mikor jöttek elő azok a cudar pattanások. Később, amikor megnagyobbodtak és viszketni kezdtek, már hiába próbálta levakarni őket: nem használt a parázssal égetés, sem a ráhugyozás. Az apja '37-ben vérmérgezést kapott, és meghalt. Az egész faluban híre ment, milyen borzasztó kínokat szenvedett, s néhányan tudni vélték, hogy ez a sors vár a fiára is. Megszúrja magát egy csontdarabbal, és neki is fölkúszik a keze szárán egy vörös vérfonál. Hiába nyomkodja majd, s hiába vágja át pálinkába mártott bugylibicskával, más erekre tevődik át, és két nap múlva eléri a hóna alját. Ettől a pillanattól nincs az a csodaszor, ami megmenthetné.

Biztosan így végezte volna, ha '44 októberében a visszavonuló magyarok nem géppuskáznak le két orosz földerítő. Az oroszok válaszképpen aknavetőzni kezdték a falut, és pár perc alatt nagyobb pusztítást csináltak, mint három évszázad hadseregei együttvéve. Az aknák hangja egy sietve átlapozott könyv susogására emlékeztetett, mégpedig olyan könyvre, amelynek acélból vannak a lapjai. Eddig csak a Liberátorok mormogását hallották, és ez ráérős volt, némi túlzással barátságos is, mert a bádoglavórba csorgatott vízre emlékeztetett. A Vágóhid mögötti hegyről nézték, hogy az eskadronok megfordulnak a téglagyár kéménye fölött, és Budapest felé veszik az irányt. A németek később fölrobbantották a gyárkéményt, ám a Liberátorok addigra már bemérték a magasabb fákat, és ezekhez igazodva kanyarodtak észak felé. A robbantás egy kódex becsukásához hasonlított. Dördülése hónapokig csúszkált föl s alá a domboldalakon, s hol az aratókat, hol meg a szüretelőket ijesztgette. Apám szerint, ha földre tapasztjuk a fülünket, még ma is halljuk ezt az aggkorát élő mormogást. Lehet, hogy igaza van, hiszen az ablaküveg is megőrzi a belerévedő arc vonásait, s aki ért hozzá, bármikor elővarázsolhatja. Azok a sebesültek, akiket teherautókon hoztak az iskolába, sosem pillanthattak bele az ajtók légypiszkos üvegtábláiba. Ezért is véreztek el, és hullottak ki emlékeztük minden létező pitvarából, s nem a felfordulás miatt, pedig a látszat erre vall. Szó, ami szó: ekkor már igencsak közel jártak az oroszok. A németek szervezeten, a magyarok kapkodva menekültek, s közülük néhányan parasztgúnyát vettek magukra. Átugrálták a kerítést, nekilódultak a határnak, de csak az első dűlő-útig jutottak: a saját utóvédjük lötte le őket.

A falubeliek közül senki sem gondolt a menekülésre, mert úgy tudták, hogy az oroszok csak a burzsujokra haragszanak. A búzát azért elvermelték, a lányokat meg fiú-

ruhába öltöztették, levágták a hajukat, és rájuk parancsoltak, hogy még véletlenül se nézzenek tükörbe. Közben a honvédség folyóújtotta a Gurigagyárat, lerombolta a Villanytelepet, és kisiklatta az állomáson rekedt vagonokat. Már hallatszott az ágyúzás, amikor az utolsó egység elmasirozott. Az emberek pedig behúzódtak a házaikba, és halkán imádkoztak. A Nagy Árok partján álló fűzfákra gondoltak, amelyek – állítólag – vonzzák az istennyilát. Persze mindenki tudta, hogy ez csak szóbeszéd: az ilyen furcsa, nagyhangú zivatarok igazából sosem jönnek el ideig, legfeljebb csak bebarangolják a láthatárt.

Az oroszok – úgy harminc perc múlva – megelégtették a dolgot, és elindították a gyalogsági rohamot. Házról házra jártak, és bámulatos gyorsasággal találták meg a vermeket. Nem érdekelte őket, ki a gazdag, és ki a szegény: az utolsó szemig összeszedték a búzát, aztán elhajtották a teheneket meg a lovakat. Némelyik bakának kofere is volt, s ezt rendszerint rábízta valakire, és azt mondta, addig kell vigyázni rá, amíg vissza nem jön. Nagyapám is kapott egy ilyen kócmadzaggal átkötött rondaságot, s bár a gazdája kifejezetten megtiltotta, hogy belenézzen, másnap mégis kinyitotta. „Szajré volt benne, rengeteg ezüstholmi meg porcelán” – mesélte. Abban reménykedett, hátha lelövik az oroszot, és nálunk marad a kincs, de a baka egyik éjjel bezörgetett az ablakon, és elvitte a kofferét. „Ha beleszarok, egészen Berlinig cipeli” – kesergett nagyapám, mert tudta, hogy óriási lehetőséget szalasztott el. Visszavághatott volna a kifosztott éléskamráért. De az alkalom elszállt, és nem jött vissza soha többé. Egyedül az vigasztalta, hogy a spájzban csak egy oldal szalonna lógott, meg néhány fűzér tavalyi fokhagyma. Ez pedig nem nagy veszteség. A felhőszakadás okoz ekkora pusztítást, amikor a zsegebb hajtásokat elsodorja, de az erősekkel nem tud mit kezdeni. És ez a megállapítás már csak azért is helyénvaló volt, mert Kolesznyikov Bálintot is a víz, pontosabban: az ivóvíz sodorta bele a háborúba.

A bombázók úgy röpültek el a falu fölött, mintha az nem is létezett volna. Dübörgésük kimozgatta a rosszul begittelt ablaküveget, ám ez senkit sem nyugtalanított. Annál inkább a méreg, amit szétszórtak a levegőben. Hiába takarták le a kutakat, minden pokrócon és minden fosznideszkán átszivárgott. Még a kátránypapír sem tudta megállítani. Poloskaszagú lett tőle a víz, és ha netán valaki belekortyolt, percek alatt utolérte a vékonyfósás. Egyedül a vályús artézi vize volt használható. Legalább két méter magas, lefelé görbített vascsőből zubogott elő a víz, bele a fürdőkád méretű itatóba, onnét pedig az agyaggal bélelt patakmederbe, ami jóval távolabb, a Vágóhid mellett csatlakozott a Nagy Árokhoz. Rendes körülmények között csak hazafelé tartó birkanyájak ittak ennél a pataknál, de most minden parasztgazda ide hajtotta a teheneket. Az állatok pedig belegázoltak a patakba, fölszaggatták az agyagot, és eltorlaszolták a kifolyó víz útját. Kis tócsa keletkezett, ami rohamosan mélyült, szélesedett. Hiába próbálták lecsapolni vagy ösvénnyel áthidalni, '44 októberében már szügyig ért a teheneknek. Kudarcot vallottak az ösvénykészítési kísérletek is, mert a hevenyészve lerakott deszkapallók másnap reggelre eltűntek, a köbös téglákat pedig úgy, ahogy voltak, elnyelte az ingovány. Aki csak tehette, kibújt a vízfordás nehéz és gusztustalan kötelezettsége alól. Inkább fölfogadott egy bérmunkást, aki egy tojásért vagy pár kanál melaszért hajlandó volt belegázolni ebbe a piócáktól hemzsegő fürtelembe.

Kolesznyikov Bálint kivételével senki sem vállalkozott erre a feladatra. „Az anyja tukmálta rá ezt a munkát” – mesélte apám. „Azt rebesgették, hogy éjszakánként ő lopkodja el a fosznideszkákat meg az odatalicskázott köbös téglát, de sohasem tudták rajtakapni. Pedig mindenki tudta, hogy ebből él. A férje csak egy kovácsműhelyt hagyott

rá, amivel nem tudott mit kezdeni, újból férjhez mennie meg azért nem sikerült, mert Bálint minden udvarlót elriasztott. A vízfordással tehát két legyet akart ütni egy csapásra: némi pénzhez jutni, és megszabadulni a szörnyeteg gyerekétől, aki a sok mosárjárástól előbb-utóbb tüdőgyulladást kapott volna...”

Az ifjú Kolesznyikov közben szorgalmasan hordta a vizet, s még arra is ügyelt, hogy minden fordulónál jól telegya magát, mert különben nem bírta volna lehugyozni a lábára tapadt piócákat. Amikor a magyarok elhagyták a falut, rajta kívül már senki sem merészkedett ki az utcára. Bőven volt munkája, mert ivóvízről jóformán senki sem gondoskodott. A veszélyre való tekintettel Kolesznyikov egy szál kolbászt vagy valamilyen finomságot kért a víz kannájáért, s ezt rendszerint meg is adták neki. Egész nap hordta a vizet, s közben degeszre zabálta magát. Sült húst evett birsalmasajttal, baracklekvárt tehéntúróval, kacsaszíros kenyeret aszalt szilvával. Már csikart a hasa, amikor meghallotta a puskalövéseket. A tócsa közepén állt, pár lépésnyire az artézitől, s úgy érezte, lefelé húzza a sár. Ha megemelte az egyik lábát, a másik rögtön süllyedni kezdett. Elhajította a kannát, és két kézzel kapott a betonvályú felé, ám ebben a pillanatban ráfüttyentett valaki. Mintha azt kérdezte volna: hé, pajtás, berezeltél? Gúnyos volt és szemtelenkedő. Kolesznyikov a dombtető irányába fordult, mert onnan jött a hang, de csak egy füstcsikot látott, utána pedig meghallotta az akna robbanását. Ösztönösen leguggolt, és úgy maradt mozdulatlanul, amíg meg nem jöttek az oroszok.

A mai napig nem derült ki, miért vitték el magukkal. Talán mert megtudták, hogy ukránok voltak az ősei. Az apja Galíciából vagy még keletebből települt ide, és az ukrán mellett oroszul, morvával és lengyelül is jól beszélt. Az ifjú Kolesznyikov nem sokat tudott ukránul, de ez is elég volt ahhoz, hogy megértse a vezényszavakat. A katonák magasra tartott puskával caplattak át a sártengeren, s bár többen is észrevették, senki sem szólította meg. Aztán megjöttek a csapatszállító járművek, és a tócsának pillanatokon belül vége lett. A víz hörbötölve zúdult bele a keréknyomokba, onnét meg tovább, a Nagy Árok medrébe. Néhány gyökér, egy talicskára való köbös téglá és egy megfeketedett kocsikerék maradt a helyén, ám ez senkit sem érdekelt. Kolesznyikov pedig talpra állt, hisz nevetséges lett volna tovább guggolnia, és rögtön szembe találta magát egy katonával. „Mozgás! Elmegy a csapat!” – kiáltott rá a baka, és föltuszkolta az egyik teherautóra. Kolesznyikov beült a lucskos, sáros bakák közé, és mielőtt fölfogta volna, mi történik vele, már kint zötykölődött a határban. Egyre távolabb került a falutól, és egyre közelebb sodródott a frontvonalhoz.

Mindez csak feltételezés; Kolesznyikov sosem érezte szükségét annak, hogy tisztázza a részleteket. Arról sem nyilatkozott, hol és milyen körülmények között érte a sebesülés, de nem is nagyon faggattuk. Könnyű volt kiszámítani, hogy huszonegy napig volt katona: október 18-án rukkolt be, és november 8-án lőtték szét a fenekét. Dumdumgolyóval találták el, ami rendes körülmények között darabokra tépi az embert, de Kolesznyikov valamilyen csoda folytán mégis életben maradt. A lövedék cafatokra tépte a vastaghúsát, szétroncsolta a bal forgóját, levitte mindkét tőkét, és letört egy darabot a farknyúlványából. „Az ilyenre mondják, hogy ezerszázalékos rokkant” – mesélte apám a száanalom legcsekélyebb jele nélkül. Megértem és méltányolom az irigységét, mert neki sosem lesz annyi pénze, mint ennek a nyomorultnak, mégsem tudok mosolyogni vele. Mámilyennek képzem a fölmagasztosulást.

A háborúval szerzett vagyon akkor is átkozott, ha tiszta kézzel nyúl érte az ember. Akit pedig a győztesek támogatnak, az sohasem tudhatja, mikor jön el a számonkérés órája. Kolesznyikov sem alhat nyugodtan, mert jócskán akadhat sötét folt a lelkiismer-

retén. Körbefogja és eltakarja az árnyék, azért olyan kivehetetlenek az arcvonásai. 1946 tavaszán még tiszta volt, makulátlanul tiszta, mert egy rozoga puska kivételével nem volt semmije. Járás közben erre támaszkodott, ezzel vonszolta magát, és úgy csapkodta vele a kövesutat, mintha rajta akart volna bosszút állni a nyomorúságáért. Pedig csak szégyellte, hogy szétroncsolt végbeléből szabadon illannak elő a szelek. Szánnivaló volt, ugyanakkor félelmetes. A válla megszelesedett, a karja egészen a térdéig lógott, s olyan sűrű volt az arca, mintha pernyével mosakodott volna. De ha valaki megszólította, pontosan az illető orrsövényére nézett, amire csak a legnagyobb jövődömondók képesek. Biztosra vette, hogy az állam gondoskodni fog a hőseiről, és ha így lesz, vajon ki kapjon busás életjáradékot, ha nem ő? Talán az agitátorok? Hiába sántikálnak, hiába biztosítják be magukat hamis bizonylatokkal, nem jutnak semmire. Az ő sebesülése, az bezzeg más. Tisztességes nyugdíjat jelent, és nem könnyoradományt. A jövő pedig olyan lesz, amilyennek az elvtársak elképzelik. Mindenkinek saját jövője van, és persze képzelőereje. Meg kell találni az összhangot, a többi magától is kialakul. A legfontosabb mégis az, hogy az ember idejében fölismerje a lehetőségeit.

Apám akkoriban hatósági ordonánc volt a község házában. Egy rozoga kanapén aludt, s ha idézést kellett vinni, őt ugrasztották. Ma is emlékszik arra a napra, amikor Kolesznyikov megjelent a bizottság előtt. A komisszió elnöke kis növésű ember volt, és alulnézetből sajnált le mindenkit, aki rá volt szorulva a jóindulatára. Főként a magasakat utálta, de ha alkalma adódott, bárkit megszegyenített. Egy nappal korábban két légnyomásost is kidobatt, sőt az egyiket börtönnel fenyegette meg, de Kolesznyikov minderről semmit sem tudott. A puskájára támaszkodva kocogott be a nagyterembe, és hamuszürke arccal állt meg a nála két fejjel alacsonyabb őrnagy előtt. Az őrnagy egyelőre még türtőztette magát, de apám látta, hogy csak az alkalomra vár. Végül megkérdezte Kolesznyikovtól, melyik testrészét érte károsodás. „Jóformán meg sem szólalt, máris félbeszakította” – mesélte apám. „Te szemét, te hazaáruló – ordította. – Futottál az ellenség elől, azok meg seggbe találtak, és most idetolod a képed hadinyugdíjat kérni? – Úgy üvöltött, hogy azt hittem, megüti a guta.” Ám a java csak ezután következett: az őrnagy intett a rendbiztosnak, az pedig megfogta Kolesznyikov vállát, elrángatta az ajtóig, és fenéken billentette!

Bármit mondhatok az apámról, csak azt nem, hogy érzélgős fajta. Ennél az epizódnál mégis elhallgatott, mert úgy érezte, rá kell gyújtania egy cigarettára. „Sose hittem volna, hogy egy ember ekkorát képes üvölni” – mondta. „Az őrnagy arca elé kapta mindkét kezét, és olyan fintort vágott, mintha kutyaszarba lépett volna. De a rendbiztos még jobban meglepődött. Kolesznyikov fenékén véres lett a nadrág, és amíg kifelé mászott, az egész padlót összekente. Már az is kész csoda, hogy a kijáratig eljutott, ám utána talpra állt, és a párkányokba kapaszkodva végigment a főutcán.” Minden falat, minden nagykaput bevérezett, és ezek a vérnyomok a kártya hátlapjára emlékeztettek. Ágbogas cirádák, kacsok és szőlőindák voltak, pontosan olyanok, mint egy titkosírás betűjelei. Aki rájuk nézett, rögtön megszedült, mert a kártyalapok mögött olyan játékos ült, akinek az orrsövényére sosem szabad rápillantani. Hiába küszködött vele Kolesznyikov, a játszma végkimenetele egy percig sem lehetett kétséges. Akárki láthatta, hogy vége van, löcsontokkal fertőzött vére az utolsó csöppig el fog hullani, s mert ez a vergődés iszonytatóbb volt minden más halálnál, a báméskodók félrehúzódtak előle, a macskát pedig, ha netán belekotnyeleskedett a vérbe, ott helyben agyonütötték.

Egyszer végignéztem, amint az anyám lefejezett egy csirkét. Ráfektette a tőkére, baltával rácsapott, utána meg elhajította, hogy jól kivergődjön magát, de a csirke talpra

állt, és körbefutotta az udvart. „Az ördög nyargalászik rajta” – mondta az anyám, és rögtön elásta a trágyadombba. Kolesznyikovot ugyanez a démon sanyargatta. Hol a kapualjakba, hol a tamariskabokrok közé lódította, s már mozdulni sem tudott, amikor Modrcsin patikus odaérkezett. Furcsa, ám szerencsés véletlen volt, hisz rajta kívül senki sem menthette meg az életét. Modrcsin pár nappal előbb telepedett a faluba, mégpedig úgy, hogy birtokba vette a teljesen kifosztott gyógyszerterát. Messziről jöhetett, mert vörös por tapadt a bakancsára, sötétkék vasutaskabátját meg valósággal ellepték a szűrős, ragadós hegyvidéki bogyók. Nem volt nála más, csak egy szürkére festett katonaláda. Végigment a főutcán, nézegette a bezárt üzleteket, s amelyek megtetszett neki, abba megpróbált behatolni. Rázta, feszegette a lakatokat, de nem jutott semmire. A patikát viszont nyitva találta. Szép nagy szobái voltak, s bár a falakról pörgött a festék, úgy döntött, itt rendezi be a székhelyét. Sosem derült ki, milyen küldetéssel jött a faluba, de biztosra vehető, hogy nem gyógyszerésznek szánták. Lehet, hogy csak kereskedni akart, és raktárhelyiséget keresett, ám a harmadik napon – éppen az ajtó zárjával bibelődött – meghallotta Kolesznyikov elnyújtott üvöltését. A hegyvidéki pásztorok ordítására hasonlított, amivel a vérmedvét szokták elriasztani. Modrcsin várt egy ideig, aztán a katonaládából elővette a revolverét, és kísétált az utcára.

Kolesznyikovban már alig pislákol a mécses. A fájdalom valósággal kiszorította belőle a levegőt. Sok vére elfolyt, de a vér mindig többnek látszik, mint amennyi valójában. Pár csepp elég a nyugtalankodáshoz, egy ömleny pedig a rettegéshez. Kolesznyikov vére lángbetűkkel írt üzenet volt, legalábbis annak hitte mindenki, de a patikust nem lehetett ilyen könnyen megtéveszteni. Vállára kapta a sebesültet, mint egy krumpliszákot, és becipelte a birodalmába. Nekitámasztotta a falnak, és egy bajnéttal fölhasította a nadrágja szárát. Erős idegzetű ember lehetett, mert föl sem horkant, amikor meglátta azt a rondaságot. Horpadt bádogkulacsot vett elő a katonaládából, letekerte a kupakját, belekortyolt, aztán Kolesznyikovot is megitta. Mélázgatott egy kicsit, mert hamarjában nem tudta, miként fogjon hozzá a kötözéshez. Fáslija volt bőven, de a szakértelem hiányzott. Gyanítom, hogy megizzadt, mire befejezte. Kolesznyikov egy idő után már nem jajgatott, s még csak nem is nyöszörgött, mert a pálinka megtette a hatását. Modrcsin a hegylakók kimértségével végezte a dolgát, s bár kétségtelenül megrendítette a seb állapota, egy szóval sem firtatta az eredetét. Kolesznyikov lassanként visszanyerte az erejét, és elmesélte, hogy járt a községházán. A patikus szó nélkül végighallgatta, aztán egy pléhdobozt húzott elő a katonaládából. „Ezek a szarháziak semmit sem tudnak az élet igazi arcáról” – mondta, és a dobozt kiborította a földre. Háborús érmék voltak benne, a legszebbek, legfényesebbek, ami elképzelhető. „Azok sebesülhetnek meg így, akik az elesett bajtársukért kúsznak be az aknamezőre. Ha egy fáról találják el az embert, olyan lesz a sebesülés, mintha menekülés közben történt volna.” Magára aggatta a plecsniket, és úgy, ahogy volt, könyéig véresen elment a községházára.

Két nap múlva az a seggfej őrnagy eltűnt a faluból. Egy fiatal hadnagy került a helyére, aki azzal kezdte a ténykedését, hogy magához kérte Kolesznyikovot. „Természetesen megkapod a nyugdíjadat, elvtárs” – mondta. „Csak alá kell írnod ezt a nyomtatványt...” Kolesznyikov rábámult a hadnagyra, és a végtelen látta mögötte, a világűr sötétjét, ami – és ez egészen biztosnak látszott – korántsem volt olyan üres, mint ahogy azt egyesek elképzelik. Nem látott semmit, de értette, hogy ez a törékeny pillanat nem ismétlődik meg sohasem. Kinyújtotta a kezét, bele akart kapaszkodni a

tovalibben ő árnyékokba, aztán eszébe jutott Modrcsin pálinkája. A patikus ügyködését leszámítva ez mentette meg az életét. Nagyot sóhajtott, és azt mondta: „Nem kell a nyugdíj, inkább pálinkafőzési engedélyt adjanak!” A hadnagy olyan furcsán nézett rá, hogy biztosra vette: megint ki fogják hajítani. Modrcsinhoz ugyan bármikor betérhet, de csak kötözésre, mert nincs olyan hatalom, ami egymás után kétszer is hagyná magát rendreutasítani. Nagy hős lehet ez a patikus, de most már akkor sem hallgatnának rá, ha talicskával tolná eléjük a kitüntetéseit. Mégsem ez bántotta, hanem a gyomrába markoló fájdalom: fönt kezdődött a bordáinál, végigbitangolta a hasfalát, és a végbelehez csúsza közönséges szellentéssé öblösödött. Ember még sohasem állt bizottság előtt annyira megsemmisülten, mint Kolesznyikov. Lehajtott fejjel várta, hogy kipenderítsék, mert ilyen súlyos hibát nem hagyhattak megtorlatlanul.

Ám a hadnagy másként vélekedett a dolgról: alig látható kézmozdulattal intett a rendbiztosnak, hogy nyissa ki az ablakot, és gyorsan kiállította az engedélyt. Lehet, hogy egy árva szó sem igaz ebből a meséből. Kolesznyikov pálinkafőzője viszont ma is teljes gőzzel üzemel. Ő is megvan, éldegél, de csak úgy, mint akibe látogatóba jár a lélek. „Nem volt mindig ilyen” – állítja apám. „Az esküvője napján fehér öltönyt és szürke lakkcipőt viselt.” Ami engem illet, nem tudom ilyennek elképzelni. Ez az állítás már csak azért is gyanús, mert nem készültek róla fényképek, s ez arra enged következtetni, hogy nem is volt igazi esküvő. Legalábbis nem olyan, amilyennel dicsekedni érdemes. De akárhogy is történt, mégiscsak szerzett magának feleséget: Szecsődi Ilkát vette el, akiért majd' megbolondultak a férfiak.

A Szecsődi lányokról azt hitték, hogy ikertestvérek, pedig nem voltak azok. Legfeljebb hasonlítottak egymásra; nem jobban s nem kevésbé, mint ahogy a testvérek hasonlítanak. Ilka szőke volt, Julka meg hullámos barna, ami ha a szépség egészét nézzük, maga a tökéletes egyformaság. Ez a legendárisnak mondott szépség ugyanis közös foglalatba helyezte mindkettőjüket, és eltüntette azokat a különbségeket, amelyekről hosszú időn át senki sem vett tudomást. Ilka majdnem négy évvel volt idősebb Julkánál, s legalább egy fejjel magasabb. Másképpen jártak, másképpen öltözködtek, s nehéz lenne egyetlen témát is találni, amiben egyetértettek volna, de mindez jelentéktelen apróság volt ahhoz a csodához képest, amellyel megajándékozta őket a sors.

Nehéz, nagyon nehéz a szépségről beszélni, hiszen a szépség alig több sejtelemnél; megpillantjuk, rácsodálkozunk, s máris vége van. Utána már csak ábrándozhatunk róla, vagy legfeljebb vágyakozhatunk, hogy ismét megtaláljuk, s hogy a miénk legyen. A legteljesebb szépség tehát maga a vágyakozás: megteremti mindazt, amire szüksége van, és közben nem tűr ellenvéleményt. A Szecsődi lányokra kősziklaként nehezedett ez a fájdalmas, gyötrő vágyakozás. Hiába legyeskedtek körülöttük a férfiak, egyikük sem tudott választani, vagy ami még ennél is fontosabb: különbséget tenni. Tehetetlenségükben a lányok egymáson próbáltak bosszút állni: hosszú, kíméletlen párnacsatákat vívtak, vagy kötőtűkkel szurkálták egymást, mint a középkori lovagok. Fogcsikorgatva küzdöttek az egyeduralomért, a szerelem kizárólagos jogáért, de hiába pofokodtak, és hiába tépdesték egymás haját: karikás szemmel, összekuszált hajjal is gyönyörűek voltak.

Az apjuk egészen másként képzelte el a dolgot. Mint minden parasztember, ő is fiúgyerekről ábrándozott, hogy legyen, aki megműveli a földet, s hogy továbbvigye a család nevét. De a felesége a második lánygyerek után valamilyen női bajt kapott, s bár három fejőstehen árát is ráköltötték az orvosokra, soha többé nem került másállapotba. Szecsődi János ettől annyira elkeseredett, hogy itálra adta a fejét. Egyre többet

kódorgott, s előfordult, hogy kifosztva, összeverve ténfergett haza. A lányaival sem tudott mit kezdeni. Reménytelenül csúnyának tartotta mind a kettőt, és biztos volt benne, hogy senki sem fog rájuk fanyalodni. Kiállhatatlan volt, minden kicsinységből ügyet csinált, s amikor '43 telén elvitte egy vakbélgyulladás, nem sokan rikódtak miatta.

Apám azt mondja, emlékszik a temetésére: „Január volt, derékig ért a hó. A plébánia tenyészbikákkal tapostatott utat a gyászkocsinak. Az egész falu ott menetelt ebben a marhaszartól gőzölgő hóárokban, még a szomszéd faluból is átrándultak néhányan. Mindenki a lányokat akarta látni, a halott senkit sem érdekelt.” Lehet, hogy igaza van, ám a haláleset akkor is fájdalmas, ha nem érünk szájalmat a távozó iránt. Szecsődiné telizokogott néhány zsebkendőt, mégsem lehet azt mondani, hogy egy megtört asszony benyomását keltette. A lányok pedig valósággal pompáztak a fekete selymek, csipkék tömkelegében. Mondhat bárki bármit, szerintem szép volt ez a temetés. Legalábbis ilyenek képzelem el, és abban sem látok tragédiát, ami utána történt. Mert hamar kiderült, hogy Szecsődi János adósságot adósságra halmozott. Titokban fölvelt és elpredált kölcsönök, kupeckodással elúsztatott pénzek, fedezet nélküli váltók, meg ki tudja, mi minden volt még a rovásán. Mondom, nem látok ebben semmilyen tragédiát: korhely ember halála után ilyen az örökség. A falu csendes távolságtartással követte az eseményeket. Senki sem ért rá belebonyolódni a vég nélküli pörösködésekbe, a végrehajtások kínos jeleneteibe, mert táviratok jöttek a Don-kanyarnál elesettek nevével, s ez azt bizonyította, hogy Szecsődiék is csak annyira szerencsétlenek, mint bárki más. Még akkor is, ha el kellett adniuk a jószágot, a földet s végül a házat, hogy a falu szélére, egy vályogviskóba költözzenek.

Az oroszok alaposan végigdúlták a falut, ám ezt a kunyhót békén hagyták. Annyira viharvert volt szegény, hogy joggal hihették, nincs benne semmi érdekes. Igazuk is volt, mert az ikerlányok földre tett szalmaszákon aludtak, bádogyödörben mosakodtak, s ez bizony nem tett jót a szépségüknek. A rozszant kanapét leszámítva Szecsődinének bútora sem maradt. Az öreganyjától kapott rosenthali étkezészetét is egy szalmahordó kosárban rejtegette. Huszonnégy személyes porcelánszerviz volt, valóságos műretek. A tányérok száz év alatt semmit sem veszítettek fehérségükből, s ha megkocogtatták őket, úgy csilingeltek, mint a karácsonyi üvegcsengő. A legnagyobb nélkülözések idején fél zsák krumplit is megajánlottak értük, ám Szecsődiné ellenállt a csábításnak. Minden egyes tányér a nagymamára emlékeztette, aki országos hírű bábaasszony volt, és ezt a nevezetes készletet Gyungyerszki grófnőtől kapta, mert világra segítette az egyik csemetéjét. Ötven év alatt egyszer sem terített meg vele, vagy ha igen, csak nézegette. Azt mondta, szentségtörés lenne daragaluskát porciózni azokba a tányérokba, amelyekből nagyságák kanalazták a ciberelevest. Ezt a hagyományt Szecsődiné is megtartotta, már ameddig lehetett. A háború után kiderült, hogy rajta kívül senkinek sem maradt ebédlőszervize, és aki lakodalmat vagy körösztlőt rendezett, tőle kért kölcsön tányérok. Ebédmaradékkal fizettek, ami abban a szűkös világban egész jó üzletnek bizonyult. Az ikerlányok pár hónap alatt szépen kigömbölyödtek, Szecsődiné mégis aggodalmaskodott, mert attól tartott, hamarosan megjelenik a konkurencia. Minden alkalommal meglesték a lakodalmásokat, és hosszan, kéjesen ecsegették a menyasszony rútságát. Úgy tettek, mintha sajnálnák szegényt, pedig majd meghaltak az irigységtől. Szecsődiné jól tudta, hogy neki is sürgősen férjhez kell adnia lányait, mert különben megzavarodnak a vágyakozástól. Egy alkalommal levetkőztette és legalább félóraig vizsgáltatta őket. Alaposan megnézte minden porcikájukat, sőt

meg is szagolta, mert nem tudta elképzelni, mi az, ami elriaszítja tőlük a férfiakat. „Hibátlanok vagytok, mégsem kellett senkinek...” – mondta, és sírva fakadt. Összeborulva zokogtak, s már egészen rájuk sötétedett, amikor abbahagyták. Aznap éjjel Szecsődiné egy szemhunyásnyit sem aludt. „Vagy megházásítom, vagy megölöm mind a kettőt” – fogadkozott. A súlyos fogadalom, úgy látszik, megtette a hatását, mert hamarosan eszébe jutott az egyetlen lehetséges megoldás.

Kolesznyikov Bálint sebesülése akkor már rég lekerült a napirendről. A pálinkafőzési engedélye sem érdekelt senkit, mert önmagát sem tudta ellátni, nehogy egy lepárlóüzemet. Az édesanyja talán segíthetett volna neki, de amikor megtudta, hogy ilyen haszontalanságra prédálta el a nyugdíját, elkeseredésében fölakasztotta magát. Ettől kezdve Kolesznyikov egyedül tengődött lócsontokkal övezett birodalmában. Napközben kabátgombokat farigcsált, esténként meg az ablakba könyökölve nézte a csillagokat. Nem tudott másra gondolni, csak a testében bitangoló fájdalomra, ami hol itt, hol ott bukkant elő, és egyetlen percre sem hagyta megnyugodni. Szék helyett egy lécekből összeeszkábált kalitkát használt, amelyre, ha elfáradt, egyszerűen rácsimpaszkodott. Söprögetéssel, takarítással sohasem kísérletezett, s amikor Szecsődiné meglátogatta, már térdig érő szemétbuckákon kellett átgázolnia.

Fura egy látogatás lehetett, hisz állva beszélgettek, majdnem úgy, mint a párbajhősök. Nem valószínű, hogy udvariaskodtak egymással, mert az ilyen környezetben nincs értelme a választékos beszédnek. Szecsődiné rögtön elő is adta jövetelének célját: „Meg kell nősnöd, fiam” – mondta. „Én hajlandó vagyok hozzád adni az egyik lányomat, de csak akkor, ha megkezded a pálinkafőzést, és a jövedelemből a másikat is támogatod.” Kolesznyikov hasában ismét megkordult a községházabeli fájás, de aztán abbamaradt, ami kész csoda, hisz ekkora szerencsét izgalom nélkül, ép elmével majdnem lehetetlen elviselni. Nem járok messze az igazságtól, ha kijelentem: a Szecsődi lányok csakis és kizárólag így mehettek férjhez, mégpedig ehhez a férfiasságától megfosztott hadastyánhoz, aki mellesleg alig volt több tizenkilenc évesnél.

Amikor Szecsődiné elárulta a lányainak, hogy kihez fognak férjhez menni, mindketten sírógörcsöt, aztán meg dührohamot kaptak. Földhöz vagdosták az értékes porcelántányérokat, letépték a függönyöket, s végül kútba akartak ugrani. Az anyjuk csak mosolygott. Később, amikor kifogyott belőlük a szusz, átölelte őket, és előadta a tervét. „Tökéletesen egyformák vagytok, kicsikém” – suttozta. „Senki sem tud megkülönböztetni benneteket, s ez az, ami eddig oly sok szenvedést okozott. De most éppen ezt fogjuk kihasználni. Nem kell, hogy mindketten hozzámenjete ahhoz a balfácánhoz, elég, ha egyikőtök, mondjuk Ilka, megesküszik vele. Egyből megszűnik az átok, mert mindenki tudni fogja, hogy Ilka Kolesznyikov Bálint felesége.” Ilka megpróbált közbeszólni, de a mami egy kézmozdulattal elnémította. „Mondom, egyformák vagytok, mint két tojás. Észre sem fogja venni, ha váltogatjátok egymást.”

Amikor apámtól meghallottam ezt az ördögi tervet, elakadt a lélegzetem. Le a lappal Szecsődiné előtt! Kétszeresen akarta férjhez adni a lányait. Először a vagyoniért, másodszer meg a boldogságért. Szinte sajnálom, hogy semmi sem lett az egészből. Amikor kiszivárgott, hogy Kolesznyikov eljegyezte az egyik Szecsődi lányt, soha nem látott méreteket öltött az irigység. Mindenki arról pusmogott, vajon miként fogja átvésszelni a nászéjszaka megpróbáltatásait, ám az efféle mocorsó fantáziák cseppet sem csorbították Kolesznyikov hirtelen támadt tekintélyét. Gyorsan megtartották az esküvőt, s mert valóban megszűnt az átok, a rá következő szombaton Julka is férjhez ment egy segédmunkáshoz. Óvele már nem tréfálkozott senki, mert bivalyerős volt, és jó

verekedő hírében állott. Julkának el is ment a kedve a csereberétől, ám Szecsődiné nem túrt ellenkezést. „Kolesznyikov pénze nélkül olyan szegények maradtok, mint a többi ember” – mondta, s ebben jócskán rejtőzött igazság.

Pálinkafőzőt építeni és üzembe helyezni abban a nyomorúságos időben cseppet sem volt egyszerű. Az öreg Kolesznyikov üresen álló kovácsműhelye ugyan megfelelt a célnak, mert a falutól távol, a földbánya közelében állt, ahol az apróbb-nagyobb gödrökbe nyugodtan befolyathatták a cefrét, de az épület legalább tíz éve üresen állt, és meglehetősen siralmas látványt nyújtott. Az eresz csorgásáig burjánzott a gaz, a fal tövében hemzsegték a galacsintúró bogarak, és amikor a bejárati ajtóról leverték a lakatot, kiderült, hogy a falak olyan feketék, mintha korommal volnának bepingálva. Kolesznyikov körbecsoszogta a szobát, leszaggatta a pókhálókat, utána pedig hozzálátott, hogy kijelölje a kazán, a tisztázó és a cefreleengedő lyuk helyét. Ilka a fészkerben szorgoskodott: pusztá kézzel csupálta ki a bogáncsot, aztán a szobából kihordott lécekből tüzet rakott, és mindet elégette. Csipte a szemét a füst, de nem bánta, mert föltűnés nélkül törölgethette a könnyeit.

Pár nap múlva, amikor már járható út vezetett az épülethez, egy szemétdomb alatt megtalálták az öreg Kolesznyikov pumpáskútját. Szarszagú volt és rozsdás, de azért működött. Közben Ilka bemeszelte a nagyszobát, fölmázolta a gangot, és petróleumot öntött a patkánylyukakba. Kolesznyikov mindent ráhagyott. Ahogy szépült, csinosodott a környék, úgy ment el a kedve az egésztől. Már nem tervezgetett, nem rajzolt ábrákat a porba, nem vizsgálgatta a sárga földbe vájt üregeket. Délelőttönként fölvonszolta magát a legmagasabb dombra, onnét studérozta a birodalmát, délután meg nekidőlt egy ferdén nőtt akácfának, és a bárányfelhőket nézte. Keservesen bánta, hogy belekezdett ebbe a reménytelen vállalkozásba. A pálinkafőzéshez réz kell, mégpedig vörösréz, s ezt kezdettől fogva tudta. Úgy viselkedett, mint aki árkot akar ugrani, pedig sejtette, hogy nem árok az, hanem folyó. Fél évvel a háború befejezése után még mindig lehetetlen volt rezet találni, legalábbis vöröset, mert sárga az bőven akadt. Meg kellett kotorni az útszéli mohát, s máris előkerült néhány töltényhüvely, de ebből legfeljebb ajtókilincset lehetett olvasztani.

Ilka szorgalmasan locsolta a nemrégiben ültetett dáliaikat. Semmit sem tudott a közelgő katasztrófáról. Minden másnap kijött hozzá az édesanyja, ilyenkor hátramentek a dúnék közé, és fojtott hangon beszélgettek. Kolesznyikov nem tudta, miről, de nem is nagyon érdekelt. Arra gondolt: vészesen közeledik a perc, amikor oda kell állnia anyósa elé, és megmondani az igazságot. Biztosra vette, hogy Szecsődiné szemközt fogja köpni, mert annak idején világosan megfogalmazta, mi célt szolgál ez a házasság.

Minálunk örömmel szokás fogadni mások szerencsétlenségét. Ha valaki meghal, apám szinte ujjong a gyönyörűségtől. Megértem, sőt méltányolom a boldogságát. Mindenki mocskol, ügyeskedik és persze lop is, ha van hozzá mersze. Csak ő nem. Neki leskelődnie kell, ez a szakmája, ezt örökölte az őseitől. Leszegett fejfel jár az utcán, nézegeti a járdát, és rendszerint talál is valamit. Csavart vagy kabátgombot, nagy ritkán aprópénzt. Egyszer szarba markolt. Félhomály volt, azt hitte, hogy buksza. Ebből is látszik, hogy nem könnyű az élete. De hol van mindez attól a gyötrelemtől, amikor szerelmeskedőket, mosakodó asszonyokat meg önmagukkal szórakozó lányokat kell kilesnie! Van úgy, hogy az egész éjszakát átcsatangelje, s még egy bugyit se lát. No valahol azért mégiscsak megéri. Mindig kiderül egy titok, amit terjeszteni lehet. Pénzt nem kap érte, vagy csak ritkán, tehát százszorosan is érthető az irigykedése. A rossz hír, a sorscsapás neki szórakozás, és nekem is, ha már a fia vagyok.

Mosolyogtunk hát Kolesznyikov kínlődésán, valahányszor eszünkbe jutott, bár pontosan tudtuk, hogy megmenekült. Három héttel az egybekelésük után már csak Ilka viselt gondot a pálinkafőzőre. Kolesznyikov fönt hasalt a domboldalon, és védte a cigányoktól szerzett sligovicát. Nem érdekelte semmi. Hol az üveget, hol a frontról hozott kézigránátot birizgálta. „Nem tudta eldönteni, hogy egyedül vagy a feleségével együtt kéne meghalnia” – mondta apám mosolyogva. Ilka ezalatt szorgalmasan javított a tűzfalat – lószarral, mint a környékbeli asszonyok –, és igencsak meglepődött, amikor vendégük érkezett. Egy parasztkocsival Modrcsin patikus gördült be a ház elé. Közben Kolesznyikov is előkerült: dülöngélt, nyakladozott, úgy meresztgette a szemét, mint aki lidércet lát. A patikus lerántotta a ponyvát a kocsiról, s mint valami köpönyeget a hátára kanyarította. Ilkának annyira tetszett a mutatvány, hogy elnevette magát. Modrcsin ekkor beletúrt a derékáliba, szétszórta a szalmát, és lenyitotta a vendégoldalt. „Azt hitték, kristálygömböt hozott – mesélte apám –, cefrédszsa nagyságú kristálygömböt, és nem értették, mi a szándéka vele.”

Megborzongok, ha meghallom ezt a szót: üvegkazán. Nem tudom, miért, de a halált juttatja eszembe. A bodzapálinka legalább ennyire nyugtalanít. Azt mondják, kis mennyiségben orvosság, nagy mennyiségben gyógyszer. Ha kiöntik, rögtön meg kell inni, mert elpárolog belőle az eszencia. Faggyúval lepecsételt üvegben szokás tartani, és minden holdtöltekor ajánlatos megkotyogtatni. Régi házak bontásakor, ha előkerül egy ilyen butélia, rögtön el kell fogyasztani. A sötétből fénybe vitt bodzapálinka ugyanis méreg; akár meg is vakulhat tőle az ember.

Modrcsin üvegkazánját kimondottan bodzapálinkához tervezték. Pontosan beleillett a Kolesznyikov által készített kotlába, üvegcsövei meg elég hosszúak voltak ahhoz, hogy elérjék a fészerbe helyezett hűtőedényt. A bodzacefre egy sátorponyvával letakart dézsában kotyogott, s ugyanolyan színű volt, mint Kolesznyikov falra kent vére, ám erre a történetre már senki sem emlékezett. Rögtön el is kezdhették volna a főzést, föltéve, ha Modrcsin gondoskodik tűzrevalóról. Száraz ágak kellettek volna, meg pár kosár csutka, de a szalmán kívül nem volt semmije. Addigra már Kolesznyikov is kijózanodott, s azt ajánlotta, menjenek föl a dombtetőre, és vágják ki a vadnarancsbokrokat. Úgysem valók semmire.

Hiba volt, súlyos hiba. A vadnarancsnak ujjnyi hosszú tüskéi vannak, és minden tüske végén tejszerű folyadékcsépp. Télen-nyáron ott remegnek, kínálgatják magukat, mégsem kellene senkinek. Nem csoda, hisz ez a folyadék rosszabb, mint a kigyóméreg: aki bekeni vele a pöcsét, örökre búcsút vehet a férfiaságától.

Szecsődi Ilkának egy ilyen koronatuske fölhasította a homlokát. Olyan hirtelen történt, hogy jóformán nem is érzett fájdalmat. Csak egy roppanást hallott – amikor a tüske csontot ért –, s ettől annyira megrémült, hogy elveszítette az eszméletét. Mire magához tért, a patikus már elállította a vérzést. Azt mondta, ha kell, bemegy a faluba, és hoz fájdalomcsillapítót, de Ilka nem kért semmit. Mit számított egy kis fájdalom ahhoz képest, amit az elkövetkező hetekben kellett átélnie. Mert férjcsereéről ilyen körülmények között már szó sem lehetett. Fogságba esett, a sérülés elszakította a külvilágtól s mindentől, ami szép volt és kívánatos. Senkit sem hibáztathatott: egy ostoba, elhamarkodott mozdulat volt az oka mindennek. Pedig jól tudta, hogy a koronatuskéval vigyázni kell. Kemény, mint az acélpenge, és ott lógnak rajta azok az undorító, ragadós cseppek. Nemhiába nevezik a sátán méregfogának. Most döbbsen rá, mekkora veszélybe került. A gyógyszerész kedves ember, biztosan tudott volna segíteni – fertőtlenítő kenőccsel meg miegymással –, de már fölforrt a cefre, és odáig volt az itáláért. Vaspálcával kopogtatta a lepárlóedényt, s közben átszellemülten magyarázott a

mellette kotnyeleskedő Kolesznyikovnak. Szecsődi Ilka gyűlölködve nézte őket, s ettől a perctől tudta, hogy nemcsak a szépsége, a lelke is elveszett.

A gyönyörű üvegkazan – Modrcsin patikus jóindulatának köszönve – egészen a nyár végéig Kolesznyikovnál maradt. A falubeliek kezdetben csak kíváncsiságból mentek ki hozzá, ám egyre többen hoztak magukkal főznivalót. Hamar kiderült: az üvegkazanban készült matériának semmilyen mellékíze sincs, s attól fogva sorban álltak a várakozók. Előfordult, hogy kerékagyig ért a sár, és valóságos ködfelhő támadt a lovakról fölszálló párától, de aki átlépte a küszöböt, és letelepedhetett a padka mellé, minden kellemetlenséget elfelejtett. Meleg, barna fényekkel határolt birodalom volt ez, ahová egyre-másra érkeztek az újabb csodák: dalmát ötvösöktől rendelt rézkazánok, propelleres szivattyúk és végül a villanyáram. Kolesznyikov is kapott ajándékot: egy speciálisan elkészített kalitkát, amelybe fájdalom nélkül beleülhetett. Szép időben a bejárat mellett gubbasztott, és lassú, ritmikus mozdulatokkal kortyolgatta az italát, máskor meg a kazánhoz húzódott, és az illesztékeknél kicsöpögő cefrét kóstolgatta. Keveset beszélt, hagyta, hogy Ilka csináljon mindent, aki feleséghez méltó erélyességgel pörlekedett és alkudozott – attól függően, hogy kívánta a helyzetet. A férfiak szívesen legeltették rajta a szemüket, pedig a homlokán lévő karfiolszerű növények elcsúfították az arcát. Ez maradt a csikarásból, mintegy végérvényesítve vagy inkább megpecsételve a sorsát. Most már mindenki tudta, hogy sohasem hasonlított a testvérére, de ez a fölismerés az égvilágon senkit sem érdekelt.

Szecsődiné sem tehetette jóvá a tévedését. Az egyik látogatása alkalmával annyira megázott, hogy tüdőgyulladást kapott, és pár hétre rá meg is halt. Egyszerű temetése volt, még csak nem is emlékeztetett arra a másikra, amikor tenyészbírák vonultak a gyászkocsi előtt. Azt mondják, a Szecsődi lányok ekkor talákoztak utoljára. Nem is csoda, hisz adósai maradtak egymásnak: Julka a boldogsággal, Ilka a gazdagsággal tartozott, és ezt a számlát lehetetlenség volt kiegyenlíteni.

Dessewffy Tibor

(EL)KÉSŐ KAPITALIZMUS

Posztkommunizmus és poszt/modernitás

Bizonyára sokan vannak, akik e cím láttán elborzadnak a vállalkozás abszurditásától, és azt kérdezik, hogyan kerül a csizma az asztalra, mi köze a posztindusztriális, fogyasztói jóléti állam televényéből kinőtt gondolatkörnek és életmódnak ahhoz a Kelet-Európához, ahol csökken a várható életkor, zuhan az életszínvonal, és a térség államai tülekednek az önpusztítási statisztikák előkelő helyezése miatt. De ha jobban megfontoljuk, a lángoló jégkrémek, a KGB-ügynökökből lett antikommunisták, Oscar-díjas Mihalkov-filmek korábban a szimpla abszurditás még nem ok arra, hogy elveszünk egy feltevést.